

Utjecaj razvoja informacijskih tehnologija na genealoška istraživanja u arhivima

Karlušić, Marinela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:776401>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2021./2022.

Marinela Karlušić

**Utjecaj razvoja informacijskih tehnologija na genealoška
istraživanja u arhivima**

Završni rad

Mentor: dr. sc. Vlatka Lemić, nasl. doc.

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Genealogija	2
2.1. Povijest genealogije	2
2.2. Povijest genealogije u Hrvatskoj	3
2.3. Rodoslovno istraživanje	4
2.4. Rodoslovna društva u Hrvatskoj.....	6
3. Arhivi i genealogija.....	7
3.1. Korištenje arhivskog gradiva u Hrvatskom državnom arhivu	8
3.2. Primjena informacijske tehnologije u arhivima.....	8
4. Izvori za istraživanje genealogije	12
5. Izvori za istraživanje genealogije u Hrvatskoj.....	13
5.1. Matične knjige	14
5.2. Status Animarum	15
5.3. Katastar	15
5.4. Civilni matični uredi	16
5.5. Crkveni arhivi	16
5.6. Pomagala za genealoška istraživanja	17
6. Izvori za istraživanje genealogije na internetu	18
6.1. FamilySearch.....	19
6.2. Programi za izradu obiteljskog stabla.....	22
6.3. Društveni mediji i genealogija.....	25
7. Zaključak	29
8. Literatura	30
Popis tablica	33
Popis slika	34
Sažetak.....	35
Summary	36

1. Uvod

U ovom završnom radu obradit će se tema genealogije kao znanost, kako se ona razvijala kroz povijest u svijetu i Hrvatskoj, te kako je razvoj informacijske tehnologije utjecao na razvoj genealoških istraživanja. Također će se obraditi izvori koji se koriste za genealoška istraživanja u arhivima, posebno oni koji se koriste u Hrvatskoj, kao i izvori na internetu koji su olakšali pristup informacijama profesionalnim istraživačima i istraživačima amaterima. Stranica FamilySearch kao najveća genealoška organizacija je posebno opisana s obzirom na to da je posvećena korisnicima i omogućavanju što lakšeg pristupa informacijama potrebnim za njihova istraživanja.

2. Genealogija

Genealogija je pomoćna povijesna znanost koja proučava razvoj obitelji, rodova i plemena i izrađuje o njima povijesne prikaze koji se u prvom redu temelje na rodoslovljima (Zmajić, 1996). Riječ genealogija dolazi od dvije grčke riječi - jedna znači „rasa“ ili „obitelj“, a druga „teorija“ ili „znanost“. Tako je izvedena znanost o proučavanju obiteljske povijesti. Genealogija je univerzalni fenomen u oblicima koji variraju od rudimentarnih do razmjerno složenih, a nalazi se u svim narodima i razdobljima (Encyclopedia Britannica, 2021). Genealogija se kao disciplina osobito razvila u srednjem vijeku (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Zmajić (1996) daje definiciju pojmova obitelj, rod i pleme. Obitelj je kućanska zajednica kojoj je na čelu otac kao glava obitelji, zatim žena i djeca. Rod je cjelina pojedinih obitelji istoimene dakle muške linije s kćerima, ali bez njihovih potomaka, a pleme čine rođaci jednog čovjeka s očeve i majčine strane, tj. njegovi krvni i pravni rođaci.

2.1. Povijest genealogije

Povijest genealogije najlakše se može podijeliti u tri faze. Prva faza je usmena tradicija; druga, ona u kojem su određeni rodovnici bili predani pisanju. Treća faza obuhvaća razdoblje od otprilike 1500. godine u zapadnoj Europi i kasnije u engleskom govornom području, tijekom kojeg se cijela osnova genealogije proširila do te mjere da je sada moguće za većinu ljudi u zapadnoj Europi pratiti svoje podrijetlo (Encyclopedia Britannica, 2021). U ranim danima civilizacije, prije nego što su napravljeni pisani zapisi, usmena predaja bila je važna. Usmeni prijenos genealoških informacija gotovo je uvijek u obliku popisa imena - na primjer, loze drevnih irskih kraljeva (Encyclopedia Britannica, 2021). U biblijskim vremenima genealoške zapise možemo naći u Starom zavjetu, u Knjizi brojeva i u Prvoj knjizi Ljetopisa, a u Novom zavjetu, u Evanđeljima po Mateju i Luki (Galović, 2019). Genealogija se kao disciplina osobito razvila u srednjem vijeku, kada je po kanonskome pravu bilo zabranjeno sklapanje brakova između osoba određenoga stupnja srodstva, a i zbog potreba feudalaca da dokažu svoje plemićko podrijetlo i time dobiju ili sačuvaju feudalne povlastice (Hrvatska enciklopedija, 2021). Posebni kraljevski dvorski genealoški registri prvi su put uvedeni u Engleskoj u 14. stoljeću

(Zmajić, 1996). Tijekom trećeg razdoblja europske genealoške povijesti započeli su zapisi koji su uključivali sve. Ovo razdoblje proteže se od 1500. do danas (Encyclopedia Britannica, 2021). Od 15. stoljeća nadalje, genealoške tablice rodoslovlja prikazane su kao drvca, s namjerom prikazivanja (na ilustrativan način, sa slikama i amblemima pojedinaca) porijekla (često imaginarno) i grananja članova njihovih obitelji. Prvu, upotrebljivu, genealogiju Habsburgovaca napisao je kroničar Ladislaus Suntheim. On je osnivač znanstvenog genealoškog istraživanja u Srednjoj Europi. Početkom 16. st. javljaju se prvim radovima talijanski, francuski i engleski genealozi (Zmajić, 1996).

Godine 1618. Jeronim Megiser, dvorski historiograf u Grazu, napisao je najveću i najbolju tablu pređa tog doba. U njoj su obrađena 4024 pretka cara i kralja Matije (Zmajić, 1996). Genealogija kao znanost, sa svojom posebnom metodikom, razvila se tek u 18. st. (Hrvatska enciklopedija, 2021).

2.2. Povijest genealogije u Hrvatskoj

Hrvatsko rodoslovlje započelo je, međutim, tzv. Sutješkim rodoslovljem sastavljenim oko 1585. godine i bilo je zalijepljeno na poledini slike Krista i Bosanskog kralja Stjepana Tomaša. Prikazuje genealogiju Kotromanovića, Kosača i Nemanjića vladarskih dinastija i magnatskih obitelji (Galović, 2019). Petar Keglević je između 1601. i 1665. napisao Ljetopis Petra Keglevića u kojem se nalaze vrijedni podatci o rodbinskim vezama hrvatskoga plemstva u to doba (Hrvatska enciklopedija, 2021). U drugoj polovici 17. st. Imamo mnogo genealoških rasprava o našim rodovima koje pišu stari genealozi. Takva je genealogija Ohmučevića iz Slanog koji su u španjolskoj službi postali španjolski velikaši (1663.), genealogija Draškovića (1670.), Ratkaja (1677.), Blagajskih (1680.) i napokon prva genealogija o našem glasovitom rodu Krbavskih knezova od plemena Gusića, koju je 1681. napisao naš Senjanin Pavao Ritter Vitezović (1652.-1713.) (Zmajić, 1996). Genealoškim pitanjima hrvatskih istaknutih obitelji bavili su se Ivan Kukuljević Sakcinski, Vjekoslav Klaić, Ferdo Šišić i Emil Laszowski (Hrvatska enciklopedija, 2021).

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ima dugu i produktivnu tradiciju u području pomoćnih povijesnih znanosti koja seže u prošlost kada je moderno sveučilište prvi put osnovano i traje do danas. Čak iako je odjel za pomoćne povijesne znanosti

formalno osnovan 1908. godine, predmeti iz ove grupe predavali su na Odsjeku za povijest mnogo ranije (Galović, 2019).

Josip Matasović, dr. sc. (1892.-1962.), jedan je od učitelja, profesora i znanstvenika koji su pridonijeli razvoju pomoćnih znanosti povijesti u Hrvatskoj. Matasović, koji je obnašao i dužnost ravnatelja Državnog arhiva (sadašnji Hrvatski državni arhiv) u Zagrebu, predavao je pomoćne povijesne znanosti kao izvanredni profesor od ljetnog semestra akademske godine 1945./1946. Njegovo djelovanje kao profesora na Filozofskom fakultetu ostavilo je traga na gotovo desetljeće i pol pomoćnih povijesnih znanosti u Hrvatskoj, uglavnom preko svojih učenika (Galović, 2019).

2.3. Rodoslovno istraživanje

Potruga za obiteljskom poviješću i podrijetlom može biti iz različitih razloga, jedan od njih može biti da se obitelj osjeti uključeno u širu povijesnu sliku. Također može biti i zbog osjećaja odgovornosti za očuvanje prošlosti za buduće generacije. Genealoško istraživanje provodi se u znanstvene ili forenzičke svrhe ili da bi se ušlo u trag zakonskim najbližim srodniciima koji nasljeđuju prema zakonima o ostavini.

Rodoslovno je istraživanje složen postupak koji nije ograničen samo na povezivanje imena ljudi i datuma rođenja, smrti i vjenčanja u tzv. obiteljsko stablo. Ono se bavi pronalaženjem predaka neke osobe i ostalih potomaka tih predaka, pri čemu koristi povijesne dokumente kako bi se ustanovila biološka, genetička ili obiteljska srodnost (Rodoslovlje.HR, 2019). U okviru pomoćnih znanosti povijesti, genealogija zauzima prvo mjesto među amaterima/istraživačima amaterima, jer gotovo sve ljude zanima njihova obiteljska prošlost (Galović, 2019).

Zmajić (1996) navodi da je pri izradi rodoslovlja potrebno postaviti neke sheme ili table: A) table pređa (ascendenata), uzlazna, B) tabla potomaka (descendenata), silazna, D) tabla plemena, odnosno roda (konscendenata), D) tabla svojte (njem. Sippe). Tabla pređa se sastoji od imena bioloških pređa koji su poredani po generacijama tako da je nosilac table na njezinu podnožju. U drugom su redu njegovi roditelji, nad njima djedovi itd. Tablom pređa dobivaju se podaci o nacionalnom, socijalnom sastavu pređa pojedine osobe. Tabla potomaka se sastoji od sheme kojoj je na vrhu par ljudi, a ispod njih se po generacijama redaju njihovi potomci, i to potomci sinova i kćeri. U drugom su redu sinovi i kćeri para, u trećem

njihovi unuci i unuke, zatim praunuci i praunuke itd. Ona omogućuje istraživaču da istraži kamo je s vremenom otišlo neko političko, privredno ili krvno nasljeđe. Na tabli plemena su samo muški potomci para ljudi i njihova djeca, ali bez djece ženskih potomaka obitelji. Ona je temelj za svaku obiteljsku povijest jer su u njoj navedeni svi članovi istoimenog roda. Na tabli svojte su potomci jednog para ljudi i sestre nosioca table sa svim potomcima, dakle svi krvni rođaci nosioca table. U ovu grupu spada i rodoslovno stablo. Tabla svojte osim podataka o članovima istoimenog roda daje i podatke o članovima drugih obitelji, pa su takvi podaci korisni za širu povijest obitelji.

Većina istraživača obiteljske povijesti na samome je početku suočena s dvama osnovnim problemima: odakle početi i kako organizirati istraživanje. "Stoga Hrvatski državni arhiv (HDA) (2018) savjetuje:

- Pokušajte saznati što više činjenica o povijesti svoje obitelji: imena i prezimena predaka, datume i mjesta rođenja, smrti i sl. Razgovarajte s članovima obitelji za koje pretpostavljate da bi mogli znati nešto više ili raspolagati sa starijim dokumentima Vaše obitelji.
- Pokušajte saznati nešto o povijesti mjesta iz kojega Vaša obitelj potječe, kojoj je široj administrativnoj jedinici pripadalo, u kojoj se župi nalazi ili se nalazilo i sl. U takvoj literaturi često se nalaze podatci koji Vas mogu uputiti na izvore koje trebate istražiti.
- Stupite u kontakt s iskusnijim istraživačem koji će Vas moći uputiti kako da istražujete te potražite literaturu o temi genealogije.
- Načinite popis mogućih izvora, provjerite gdje se čuvaju i jesu li uopće sačuvani. Obratite se ustanovi koja čuva tražene dokumente da provjerite podatke do kojih ste došli."

Prije svega, potrebno je prikupiti obiteljsku arhivu, pronaći sve sačuvane službene dokumente, fotografije, potvrde ili nagrade koje su pripadale rođacima: izvode iz matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih; radne evidencije; diplome i certifikate; pohvalnice; potvrde o zaslugama; certifikate o nagradama. Potrebno je digitalizirati informacije i smjestiti ih staviti na računalo. Potrebno je i strukturirati podatke, snimiti sve razgovore sa starijim rođacima na magnetofon, a tek onda audio zapis prenijeti u tekstualni format (Bernhard, 2021).

2.4. Rodoslovna društva u Hrvatskoj

Jedno od aktivnih društava je Pavao Ritter Vitezović hrvatsko genealoško društvo, koje je osnovano u Zagrebu 15. lipnja 2005. Društvo je bilo osnovan s ciljem poticanja i podržavanja genealoških istraživanja (Galović, 2019). Prema potrebi, društvo također podupire istraživanja koja su sadržajno ili metodološki povezana s rodoslovljem (antroponimija, paleografija, arhivistika, informacijska tehnologija na području povijesne i srodnih znanosti (Rodoslovlje.HR, 2019). Petar Strčić, član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti bio je izabran za prvog predsjednika društva. Time je bio utemeljitelj i prvi predsjednik društva. Na svojoj drugoj skupštini dr. sc. Stjepan Ćosić, tadašnji ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva, izabran je za novog predsjednika. Treća predsjednica bila je Vlatka Lemić, također ravnateljica Hrvatskog državnog arhiva u tom trenutku, dok je četvrti predsjednik Damir Boras, aktualni rektor Sveučilišta u Zagrebu (Galović, 2019).

U gradu Rijeci djeluje Rodoslovno društvo Bartol Zmajić sa sjedištem u Povijesno-društvenom odsjeku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a ona potiče i podupire genealoška znanstvena istraživanja, objavljuje genealošku literaturu, metodičke priručnike i genealogije i potiče svijest nacionalnog i kulturnog značaja istraživanja i zaštite genealoškog gradiva, održava tečajeve i druge oblike osposobljavanja za genealoška istraživanja (Galović, 2019).

3. Arhivi i genealogija

Arhiv je ustanova koja se bavi prikupljanjem, čuvanjem i pripremanjem za uporabu arhivskoga gradiva (arhivalija), radi znanstvenog istraživanja. Pod arhivskim gradivom treba smatrati različite dokumente, isprave, spise, uredske knjige i druge zapise nastale djelovanjem pravnih i fizičkih osoba, javnih ili privatnih ustanova, bez obzira na način na koji je gradivo reproducirano, tako da to obuhvaća pisane, tiskane, crtane ili na koji drugi način umnožene dokumente (npr. mikrofilm, fotografija) (Hrvatska enciklopedija, 2021). Arhivi se, poput ostalih kulturnih, obrazovnih i informacijskih institucija, sve više okreću novim tehnologijama u svim područjima svoje djelatnosti: prikupljanju, zaštiti, sređivanju, pa tako i u korištenju arhivskoga gradiva (Lemić, 2002).

Genealogija se izvorno bavila praćenjem kraljevskih, aristokratskih ili klerikalnih linija, a kroz stoljeća je proširila svoj opseg. Sada se mnogi obični ljudi njome bave kao hobbijem (Encyclopedia Britannica, 2021). U *tablici 1* prikazan je broj i struktura korisnika u razdoblju od 2009-2013. godine u Velikoj čitaonici Hrvatskog Državnog Arhiva, kako su navedeni prema svrhama korištenja: znanstveno-stručni, korisnici istraživači genealoških podataka i amateri, korisnici za ostvarivanje građanskih prava, studenti, korisnici vlastite literature, te tužitelji i branitelji.

Tablica 1: Statistički podaci o broju i strukturi prijavljenih korisnika za rad u razdoblju 2009.-2013. (Milić, Šute, 2014)

God.	Ukupan br. korisnika	Znanstveno/ stručni	Genealozi/ amateri	Ostvarivanje građanskih prava	Studenti	Korisnici vlastite literature	Tužitelji/ branitelji
2009.	982	412	301	97	142	18	12
2010.	937	379	280	120	115	39	4
2011.	1075	436	335	85	182	37	0
2012.	1096	454	316	89	194	32	11
2013.	1036	458	249	64	199	54	12

Može se vidjeti da veliki broj od ukupnih prijavljenih korisnika pripada grupi genealozi/amateri. U posljednje vrijeme na genealoška istraživanja u arhivima Hrvatske otpada do 25% u odnosu na ostale vrste istraživanja. Prilikom dolaska u arhive korisnicima se daju informacije i o matičnim knjigama, te drugoj dokumentaciji genealoškog sadržaja, koja se nalazi izvan državnih arhiva (Gledec, 2009).

3.1. Korištenje arhivskog gradiva u Hrvatskom državnom arhivu

Kako navode Milić i Šute (2014) korisnici se pri prvoj posjeti Velikoj čitaonici prijavljuju u Korisničkoj službi popunjavanjem Prijavnice za korištenje gradiva i izdavanjem identifikacijske kartice. Nakon izdavanja kartice podaci o korisniku (prezime, ime, broj osobne iskaznice, vremenska validacija kartice), unose se u program za evidenciju i kontrolu ulaska/izlaska u zgradu i Veliku čitaonicu. Korisnička služba pruža korisnicima informacije o gradivu relevantnom za teme njihovog istraživanja, te o uvjetima i načinu njegova korištenja. Osim korisnicima koji se prijavljuju za rad u Velikoj čitaonici, informacije se pružaju i podnositeljima pisanih zahtjeva s raznim upitima i zahtjevima o gradivu i korištenju (povrat imovine, izvodi iz matičnih knjiga, pripadnici oružanih snaga, uvid u dosjee SDS-a). Zahtjevi se rješavaju u Korisničkoj službi ili prema potrebi proslijeđuju drugim odsjecima. Gradivo se izdaje isti dan i otprilike za sat vremena od narudžbe gradiva ukoliko je smješteno u zgradi arhiva, te ukoliko ne sadrži osobne podatke, klasificirano gradivo, podliježe autorskim pravima ili je na zaštitnom snimanju i restauraciji.

3.2. Primjena informacijske tehnologije u arhivima

Broj korisnika se, primjerice, od početka 2000-tih godina do danas udvostručio. Korisnici su putem novih tehnologija i interneta informiraniji. Posjećenosti arhiva pridonijeli su i zakonski propisi o pravu na pristup informacijama, digitalizacija i informacijski sustav arhiva ARHiNET, ali i povremeno pojavljivanje u medijima. Na taj način je gradivo predstavljeno i učinjeno dostupnim širem krugu korisnika. I pravila i ograničenja o broju arhivskih jedinica, vremenu narudžbe i dostave gradiva, mijenjali su se na dobrobit korisnika da sve mogu obaviti: brže, lakše i više. U cilju zaštite gradiva, ali i bez plaćanja naknade, korisnici imaju mogućnost fotografirati

vlastitim fotoaparatima gradivo iz fondova i zbirke koji su u cijelosti dostupni javnosti (Milić, Šute, 2014).

Registar arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske je središnja nacionalna evidencija arhivskoga gradiva koju vodi Hrvatski državni arhiv. Mrežni Registar je bio sastavni dio ARHiNET sustava i omogućio je pristup podacima o arhivskim izvorima koji se čuvaju u državnim i drugim arhivima te kod drugih imatelja arhivskog gradiva. Pretraživati se može na više načina: jednostavnim pretraživanjem prema bilo kojoj riječi iz jedinice opisa (npr. sabor, Radić ili arhiv) ili kombiniranjem više kriterija iz jedinica opisa arhivskih jedinica, stvaratelja i imatelja. U sustavu je moguće i pregledati digitalne snimke najznačajnijih i najčešće korištenih dokumenata te dodatne informacijske izvore (trenutno više od 300.000 javno dostupnih digitalnih snimaka i 1.700 inventara i drugih tekstualnih zapisa) (ARHiNET, n.d.). Nakon ARHiNET-a prešlo se na druge informacijske sustave.

Hrvatski državni arhiv sustavno radi na organiziranju i razvoju novih vrsta informacijskih službi i usluga te podizanje njihove kvalitete, kao i na poboljšanju dostupnosti i iskoristivost arhivskih informacija. S tim je ciljem krajem 2006. pokrenut Nacionalni Arhivski Informacijski Sustav - mrežni informacijski sustav koji je postao osnovni alat za predstavljanje i pristup arhivskom gradivu ne samo u državnim arhivima, nego i kod drugih imatelja arhivskog gradiva. Nacionalni arhivski informacijski sustav (NAIS) od 25. lipnja 2020. više nije u upotrebi (Hrvatski državni arhiv, n.d.). Prešlo se na novi informacijski sustav pod nazivom Hrvatski Arhivski Informacijski Sustav (HAIS). Na stranicama HAIS-a može se pretraživati arhivske izvore, matične knjige, obavijesna pomagala te pregledavati digitalne sadržaje poput atraktivnih grafika, obiteljskih portreta i snimki najvrjednijeg gradiva koje se čuva u hrvatskim arhivima. Za pretraživanje je dovoljno unijeti i samo dio riječi koja će se pretraživati u odabranim ili u svim kategorijama. Sustav je namijenjen sljedećim aktivnostima: 1. evidenciji dokumentarnog i arhivskog gradiva u državnim i drugim arhivima te kod drugih posjednika arhivskoga gradiva (Registar arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske), dopunskih izvora, obavijesnih pomagala i drugih podataka o gradivu i stvarateljima gradiva. 2. vođenju obveznih evidencija u arhivima (knjiga primljenoga gradiva, knjiga pohranjenoga gradiva, opći inventar, evidencija o korištenju gradiva u arhivu, Upisnik arhiva, Upisnik vlasnika ili posjednika privatnog arhivskog gradiva, Popis stvaratelja dokumentarnog i arhivskog gradiva u

nadležnosti arhiva) Sustav funkcionira kao online aplikacija besplatna za sve korisnike Sustava (Hrvatski Arhivski Informacijski Sustav, n.d.).

U novije su doba posebno istaknute aktivnosti arhiva vezane za korištenje gradiva i oblikovanje novih korisničkih, odnosno informacijskih usluga. Koncept korištenja gradiva proširio se s istraživanja dokumenata u čitaonici na sve aktivnosti vezane uz pregled, prezentaciju i reprodukciju arhivskog gradiva. Uz već tradicionalni znanstveni interes za arhivsko gradivo, s razvojem civilnog društva pojavila se i svijest o važnosti arhiva u smislu promicanja i ostvarivanja osobnih prava, dostupnosti javnih podataka, otvorenosti rada javne uprave i zaštite građanskih prava općenito (Lemić, 2016). Od informacijskih se proizvoda i usluga koje arhivi danas pružaju očekuje da budu dostupni u elektroničkom obliku i širokom krugu korisnika te da sadržajem, oblikom i tehnološki budu prilagođeni zahtjevima suvremenoga informacijskoga okruženja (Lemić, 2002). Odgovarajući na zahtjeve društva, suvremeni arhivi objedinjuju tradicionalnu ulogu čuvara memorije s novom ulogom informacijskih centara te su upućeni na partnerski odnos sa stvarateljima zapisa i korisnicima (Lemić, 2016).

Međunarodno udruženje ICARUS sa sjedištem u Beču aktivan je dionik brojnih arhivskih projekata te kulturnih i znanstvenih programa i inicijativa, a središnje mjesto ICARUS-ovim aktivnostima zauzimaju projekti posvećeni digitalizaciji i opisivanju arhivskih izvora sa svrhom njihove javne dostupnosti te poticanju i olakšavanju interakcije arhiva s publikom (korisnicima i posjetiteljima). Gradivo dostupno na tri postojeće ICARUS međunarodne digitalne platforme – Matricula, Monasterium i Topoteka – javno je dostupno za korištenje svim zainteresiranima. Monasterium je najveći virtualni arhiv srednjovjekovnih i novovjekovnih isprava u svijetu, Matricula portal za objavu matičnih knjiga, a Topoteka je riznica virtualnih arhivskih zbirki lokalne povijesti i/ili teme iz cijele Europe (Lemić, 2021).

Portal Matricula-online (<https://data.matricula-online.eu/en/>) pruža nekoliko milijuna digitalnih slika crkvenih zapisa (krštenja, vjenčanja i matične knjige umrlih) različitih vjerskih zajednica (katoličke, protestantske, židovske) iz osam zemalja (Njemačka, Austrija, Slovenija, Luksemburg, Poljska, Srbija, Italija i Bosna i Hercegovina). Otklanjanjem potrebe za duga i skupa putovanja kako bi se vidjeli ti izvori, Matricula se pokazala nezamjenjivom za veliku zajednicu obitelji i istraživača rodoslovlja diljem

svijeta posljednjih godina i daleko je zabilježen najveći broj posjeta u usporedbi tri navedena portala ICARUS-a (Heinz, 2021).

4. Izvori za istraživanje genealogije

Za sastav obiteljske povijesti Zmajić (1996) navodi izvore koji su potrebni: 1. isprave (povelje) publicirane u raznim kodeksima i nepublicirane; 2. spisi koji se od 15. st. razvijaju iz isprave, publicirani i nepublicirani, a čuvaju se u arhivima; 3. likovna vrela: spomenici, epitafi, novci, medalje, drvorezi, bakrorezi, uljene slike i sl.

1. Za srednjovjekovnu genealogiju najvažnija su vrela povelje. U njima se uz izdavača i primaoca navode i svjedoci. Imena osoba i tekst povelja pružaju podatke za povijesno istraživanje. Povelje su u većini publicirane u zbornicima koji mogu biti: a) zbornici povelja koji se odnose na jednu zemlju, grad, trgovište ili rod; b) zbornici povelja koje je izdala pojedina osoba (vladar ili crkveni poglavar); c) zbornici povelja koje se odnose na pojedino povijesno razdoblje.
2. Od 15. st. pored povelja (od pergamene) počinju se javljati i spisi (na papiru) koji već nakon nekoliko desetljeća brojem premašuju povelje. Spisi dopunjuju sadržaj povelja i pružaju nove podatke o nekom problemu. Da bi se utvrdili rodbinski odnosi radi izrade genealoških rasprava, u prvom redu mogu poslužiti ovi dokumenti: krsni listovi, zaručnički listovi, ženidbeni ugovori, vjenčana pisma, crkveni dispensi za vjenčanje, zapisivanje jutarnjeg dara, oporuke, altarije, kupoprodajni ugovor, zamjedbeni ugovori, odštetni ugovori, hipotekarni ugovori, založni ugovori, sporazumni ugovori, lenska pisma, dekreti o imenovanju, dekreti o unapređenju, majstorski listovi, doktorske diplome, grbovni listovi i plemićki listovi.

Poslije Drugog svjetskog rata interes za genealoška istraživanja porastao je posebno u Sjedinjenim američkim državama. Genealoško društvo u Salt Lake City UTAH (SAD) najpoznatije je genealoško društvo u SAD, ali i u svijetu. Ovo je društvo organiziralo mikrofilmiranje matičnih knjiga kao i druge arhivske dokumentacije bogate genealoškim podacima u mnogim zemljama svijeta. Program mikrofilmiranja matičnih knjiga i srodne dokumentacije Genealoško društvo UTAH nastavlja i proširuje po čitavom svijetu. Prirodno je da je interes genealoških istraživanja u SAD-u tako velik, jer se radi o mladoj i bogatoj zemlji svijeta, čije je stanovništvo sastavljeno od svih rasa i svih vjera sa svih kontinenata. To je razlog da to tako različito stanovništvo traga za svojim korijenima po čitavom svijetu (Gledec, 2009).

5. Izvori za istraživanje genealogije u Hrvatskoj

Hrvatski državni arhiv, središnja i matična arhivska ustanova, čuva, štiti, stručno obrađuje te daje na korištenje arhivsko gradivo. Više od 29.000 dužnih metara gradiva raspoređeno je u 2.150 arhivskih fondova i zbirke nastalih djelovanjem središnjih tijela državne uprave i pravosuđa, prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, kao i djelatnošću istaknutih pojedinaca i obitelji te hrvatskoga iseljništva. Spisi, isprave, ugovori, zapisnici, rukopisi, matične knjige, zemljišnici, katastarske mape i upisnici, grafike, karte, planovi i drugi raznovrsni dokumenti svjedočanstvo su višestoljetne tradicije skrbi za arhivsku baštinu na današnjemu području Hrvatske i nezamjenjiv su izvor za proučavanje i razumijevanje nacionalne povijesti, kulture i društvenoga života (Hrvatski državni arhiv, n.d.).

"Izvori za genealoška istraživanja mogu se pronaći u većemu broju fondova i zbirki Hrvatskoga državnog arhiva. Najvažniji su izvori:

- Zbirke matičnih knjiga
- Dopunski mikrofilmovi – Matične knjige
- Zbirka grbovnica
- Zbirka prijepisa grbovnica
- Zbirka grbova obitelji Hrvatske i Slavonije.

Zbirka matičnih knjiga HDA (HR-HDA-883) sastoji se od ukupno 2.186 matičnih knjiga rođenih, odnosno krštenih, vjenčanih i umrlih iz razdoblja od 17. do 20. stoljeća. To su najvećim dijelom matične knjige s područja sjeverozapadne Hrvatske te manjim dijelom s područja Slavonije i Hrvatskoga primorja. Do 1946. matične su knjige vodile vjerske zajednice, pa je potrebno znati kojoj je vjerskoj zajednici obitelj pripadala i kojoj je teritorijalnoj jedinici (župi, parohiji, židovskoj općini) pripadalo mjesto u kojemu su članovi te obitelji živjeli. Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji (HR-HDA-1448) sadržava snimke većine sačuvanih matičnih knjiga od 1516. do 1947. s područja RH i dijela rimokatolika iz BiH. U velikoj su čitaonici HDA dostupne baza podataka o matičnim knjigama prema mjestima i korisničke kopije snimljenih matičnih knjiga." (Hrvatski državni arhiv, n.d.)

Uz Hrvatski državni arhiv postoji i mreža područnih državnih arhiva u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Slavonskom Brodu, Splitu, Varaždinu, Zadru i Zagrebu. Oni obavljaju arhivsku službu u odnosu na arhivsko i registraturno gradivo

državnih tijela, pravnih osoba s javnim ovlastima i javnih službi koje djeluju na njihovom području. U njima se nalaze fondovi regionalnih upravnih i sudskih tijela, lokalnih škola, bolnica, tvornica, kulturnih udruženja, zbirke posvećene temama od lokalnoga i širega značenja, obiteljski i osobni fondovi te razno drugo gradivo koje predstavlja vrijedan izvor za proučavanje političke, gospodarske i kulturne povijesti gradova i šire regije (Rodoslovlje.HR, 2019).

Svi arhivi imaju zbirke matičnih knjiga i s obzirom na to da je najčešće korišteno gradivo u arhivima za genealoška istraživanja imaju popise i inventare, danas većinom dostupne na web stranici. Zbirka matičnih knjiga Državnog arhiva u Sisku trenutno broji 487 matica rođenih, vjenčanih i umrlih rimokatoličke, pravoslavne i židovske vjeroispovijedi. E-baza sadrži podatke o 1.631 matičnih knjiga s podacima relevantnim za sisačko područje. Pretraživanjem baze matičnih knjiga s područja Arhiva možemo dobiti podatke u kojoj ustanovi se određena knjiga trenutno čuva i u kojem je obliku (knjiga/mikrofilm) (Državni arhiv u Sisku, n.d.). Državni arhiv u Slavonskom brodu na svojoj web stranici također ima pregled arhivskih fondova i zbirke kao i inventarni popis matičnih knjiga.

Državni arhiv u Zadru 20. rujna 2019. godine predstavio je novu mrežnu stranicu, u sklopu koje je predstavljen i Digitalni arhiv – repozitorij na kojem se sustavno objavljuju reprezentativne dokumentacijske cjeline arhivskog gradiva. Prilikom prvog predstavljanja, objavljeno je 1.125 matičnih knjiga, što je gotovo polovica cijele Zbirke matičnih knjiga koja se čuva u Arhivu. Zbirka Matičnih knjiga Državnog arhiva u Zadru (HR-DAZD-378) trenutno broji oko 2.400 knjiga krštenih (rođenih), umrlih i vjenčanih. U vlastitom Fotolaboratoriju Državni arhiv u Zadru vrši njihovu sustavnu digitalizaciju, kako bi ovo vrijedno i često korišteno gradivo učinio mrežno dostupnim. Stoga se Digitalni arhiv na mrežnim stranicama svakodnevno nadopunjuje novim snimkama matičnih knjiga. Na ovaj način su omogućili njihovim korisnicima da s bilo kojeg kraja svijeta izrade vlastito rodoslovlje od kuće i učinili su pisanu baštinu vidljiviju i pristupačniju (Državni arhiv u Zadru, n.d.).

5.1. Matične knjige

Matične knjige javni su dokumenti kojima se dokazuje rođenje, vjenčanje i smrt. Pitanje vođenja suvremenih matičnih knjiga uređeno je na Tridentskom koncilu,

održanom s prekidima od 1545. do 1563. godine. Na 24. zasjedanju u ljeto 1563. godine prihvaćen je propis koji je obvezao župnike na vođenje matica vjenčanih i matica krštenih. Bilo je to vrijeme nadiruće reformacije, kad su te knjige trebale poslužiti kao dokaz pripadnosti rimokatoličkoj crkvi (Rodoslovlje.HR, 2019).

Kako se interes za matične knjige povećavao, tako su arhivski djelatnici razmišljali i o zaštiti knjiga – tog dragocjenog arhivskog materijala od čestog korištenja sa strane korisnika i istraživača. Program sistemskog mikrofilmiranja matičnih knjiga proširen je i na mikrofilmiranje preostalih matičnih knjiga iz crkvenih arhiva i civilnih matičnih ureda. Glavnina svih matičnih knjiga u Republici Hrvatskoj je već snimljena. Radi se o približno 18.000 snimljenih knjiga svih konfesija, kao i matične knjige vojnih osoba s područja Republike Hrvatske. Izrađeno je više od dva milijuna setova snimaka. Set mikrosnimaka se sastoji od master negativa, negativ kopije (eng. DP=Duplicating Processing) i nekoliko kopija dijapozitiva. Istraživači samo u rijetkim slučajevima mogu koristiti originale, odnosno u iznimnim slučajevima kada je kopija mikrosnimka nečitka, može im se original dati na uvid (Gledec, 2009).

5.2. Status Animarum

Jedan od prvih koraka pri istraživanju obiteljskog stabla nakon što saznate u kojoj župi su živjeli vaši preci, jest pregled crkvenih knjiga poznatih pod nazivom Stanje duša (lat. Status Animarum). Još se nazivaju i staležnicima. Zapisi u staležnicima naročito su prikladni za istraživanje rodoslovlja, budući da se na jednoj stranici nalaze podaci o datumima rođenja (krštenja), vjenčanja i smrti gotovo svih članova jedne obitelji kroz više generacija (dvije, tri, ponekad i četiri). Ovakvi zapisi neprocjenjiv su izvor za rodoslove, pogotovo kad bi u nekom mjestu bilo više osoba s istim imenom i prezimenom. Dodatnu vrijednost imaju i u tome što sadrže podatke o događajima – tako su često evidentirane smrti na ratištima, koja nisu zapisana u maticama umrlih, budući da je smrt nastupila u drugoj župi (Rodoslovlje.HR, 2019).

5.3. Katastar

U pojedinim arhivima u Republici Hrvatskoj, pored ostalog arhivskog gradiva, čuva se i preuzeta dokumentacija geodetske uprave. Tako je HDA preuzeo arhivu

geodetske uprave za sjevernu Hrvatsku, a Državni arhiv u Splitu identičnu dokumentaciju geodetske uprave za područje Dalmacije. U tom gradivu zanimljivi su podaci o vlasnicima pojedinih parcela zemljišta, koje su se tijekom vremena u diobenim parnicama ili prodajom dodjeljivale novim vlasnicima (Gledec, 2009).

Ministarstvo pravosuđa i Državna geodetska uprava provode digitalizaciju zemljišnih knjiga od 2003. godine. Stoga je zemljišna knjiga ili glavna knjiga, danas preko Interneta vrlo lako dostupan izvor za rodoslovne istraživače. Katastarski uredi upravna su tijela, za razliku od gruntovnice ili zemljišnika koji su sudska tijela, tj. zemljišnoknjižni odjeli općinskih sudova. U Hrvatskoj ima 109 općinskih sudova. Jednostavnije rečeno, u katastru se vode evidencija o posjednicima. Zemljišna knjiga javna je isprava i svatko može zahtijevati uvid u nju i zbirku isprava te sve pomoćne popise koji postoje. (Rodoslovlje.HR, 2019).

5.4. Civilni matični uredi

U matičnim uredima nalaze se matične knjige rođenih, vjenčanih, umrlih, koje su preuzete iz crkvenih arhiva od godine, u pravilu, 1878., a ima ih i iz ranijih godina. Ove su matične knjige bile potrebne matičnim uredima radi davanja podataka za osobe koje su rođene u vremenu poslije 1878. godine do 1946., tj. do vremena kada su se počele pisati civilne matične knjige (Gledec, 2009).

5.5. Crkveni arhivi

Najbogatiji arhivi s genealoškim podacima su arhivi biskupija. U načelu svi ovi arhivi posjeduju matice parice za 19. i 20. stoljeće. Te su matice parice za Republiku Hrvatsku veoma dragocjene. One zamjenjuju originalne matične knjige za one župe, u kojima su matične knjige u toku Drugog svjetskog rata uništene ili su nestale. Neke su parice zamijenile matične knjige koje su nestale u Domovinskom ratu od 1991. do 1995. pa čak i do 1997. godine (Gledec, 2009).

5.6. Pomagala za genealoška istraživanja

Gledec (2009) navodi pomagala za genealoška istraživanja, a to su: schematizmi, telefonski imenici, uredi za prijavu – odjavu boravka stanovnika i inventarska knjiga mikroteke HDA. Ova inventarska knjiga sadrži podatke o imenu mjesta, odnosno župe, parohije i druge crkvene zajednice, zatim vremenski raspon na koji se odnose podaci, broj snimaka odnosno stranica. Na temelju podataka u inventarskoj knjizi veoma se jednostavno može pronaći odgovarajući mikrofilmski svitak – rola. Isti ovi podaci nalaze se i na mediju (na disketi i CD-u).

6. Izvori za istraživanje genealogije na internetu

Sastavljanje obiteljske povijesti ozbiljan je hobi za mnoge ljude, a dolaskom računala dosegao je kvalitativno novu razinu. Razvijen je čak i poseban GEDCOM format 1984. za standardizaciju ovog područja (Bernhard, 2020). GEDCOM je format datoteke za razmjenu genealoških podataka između različitih sustava. GEDCOM omogućuje izvoz genealoških podataka iz jedne aplikacije i uvoz u drugu. GEDCOM je standard koji podržavaju praktički sve genealoške aplikacije (GEDCOM, 2019). Danas na tržištu postoji velika količina softvera koji omogućuje izradu genealoškog stabla kako na profesionalnoj tako i na amaterskoj razini, no sljedeći krug razvoja genealogije svakako su internetske usluge, koje osim toga služe i kao obiteljska društvena mreža (Bernhard, 2020).

"Hrvatski državni arhiv (n.d.) navodi korisne linkove, uključujući upute istraživačima obiteljske povijesti kao i informacije o izvorima na sljedećim stranicama:

- Hrvatsko rodoslovno društvo "Pavao Ritter Vitezović"
- Genealogy in Croatia
- Genealoško društvo Utah
- WorldGenWeb
- Genealogy in the lands of the Austro-Hungarian Monarchy
- The Genealogy Home Page (uz naplatu)
- Cyndi's List (zbirka mrežnih poveznica na temu genealogije)
- The Statue of Liberty. Ellis Island Foundation (baza doseljenika u SAD, uz naplatu)
- East European Genealogical Society (EEGS) (uz naplatu)
- Federation of East European Family History Societies (FEEFHS)
- Matricula Online."

U idućem dijelu rada će se detaljnije opisati web stranica FamilySearch (prethodno navedena kao Genealoško društvo Utah) s obzirom na to da je najveća genealoška organizacija na svijetu.

6.1. FamilySearch

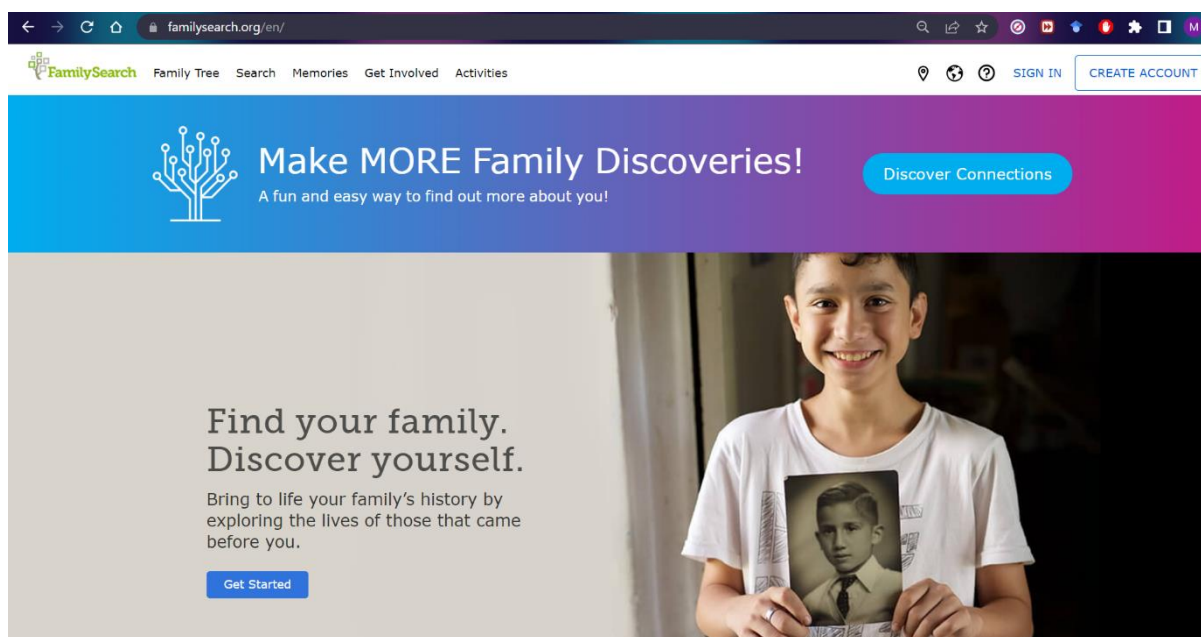
FamilySearch International ("FamilySearch") je neprofitna organizacija za obiteljsku povijest sa sjedištem u Sjedinjenim Državama. Stvaranje online računa omogućuje pristup uslugama i aplikacijama koje nudi FamilySearch.org, uključujući izradu obiteljskog stabla; povezivanje s članovima obitelji; te pristupanje i dijeljenje obiteljskih fotografija, digitalnih zapisa, snimljene usmene povijesti i drugih uspomena koje su dostavljene od strane korisnika ili koje su dobivene iz javnih i povijesnih izvora širom svijeta (FamilySearch, 2021).

Započeli su kao malo društvo ljudi koje je radilo na pronalasku svojih predaka. Kako je tehnologija napredovala, društvo je raslo u veću organizaciju. The Genealogical Society of Utah [Rodoslovno društvo Ute], sada FamilySearch, utemeljeno je 1894. godine kako bi pomoglo članovima Crkve u izgradnji obiteljskih stabala. 1924. godine je započelo na mjesnoj razini, podržavanjem nekolicine jezika, procvalo je u mrežnu stranicu koja ima korisnike iz 238 zemalja. Stranica FamilySearch pokrenuta je 1999. i brzo je postala najpopularnija mrežna stranica za obiteljsku povijest na internetu sa 7 milijuna posjeta dnevno. Godine 2020. prosječan broj posjetitelja dnevno iznosio je 400.000. Do 2002. godine korišten je mikrofilm kada je snimanje postalo 100% digitalno. Centri FamilySearch-a trenutno nude pomoć za osobno istraživanje na više od 5.000 lokacija diljem svijeta (FamilySearch, n.d.).

Pretražive indekse zapisa na FamilySearchu stvaraju volonteri programa FamilySearch Indexing. Kako bi se osigurala veća točnost, svaku skupinu zapisa koju netko indeksira, provjerava ih iskusniji volonter. FamilySearch trenutno radi s genealoškim društvima diljem svijeta na indeksiranju lokalnih projekata. Krajem 2010. 548 milijuna vitalnih zapisa je transkribirano i javno dostupno putem web stranice FamilySearch. U travnju 2013. FamilySearch Indexing ispunio je svoj cilj ponuditi 1 milijardu indeksiranih zapisa online (Wikipedia, 2022).

Bernhard (2021) navodi četiri značajke web stranice FamilySearch kojima se može pristupiti putem početne stranice (slika 1). Prva od tih značajki su povijesni zapisi. Prema zadnjim podacima, FamilySearch je dom za više od 4 milijarde povijesnih, visokokvalitetnih slika genealoških zapisa, mukotrpno prikupljenih tijekom nekoliko desetljeća iz repozitorija širom svijeta. FamilySearch Wiki je značajka koja sadrži skoro 100.000 članka koji mogu pomoći u istraživanjima. Još jedna od značajki je

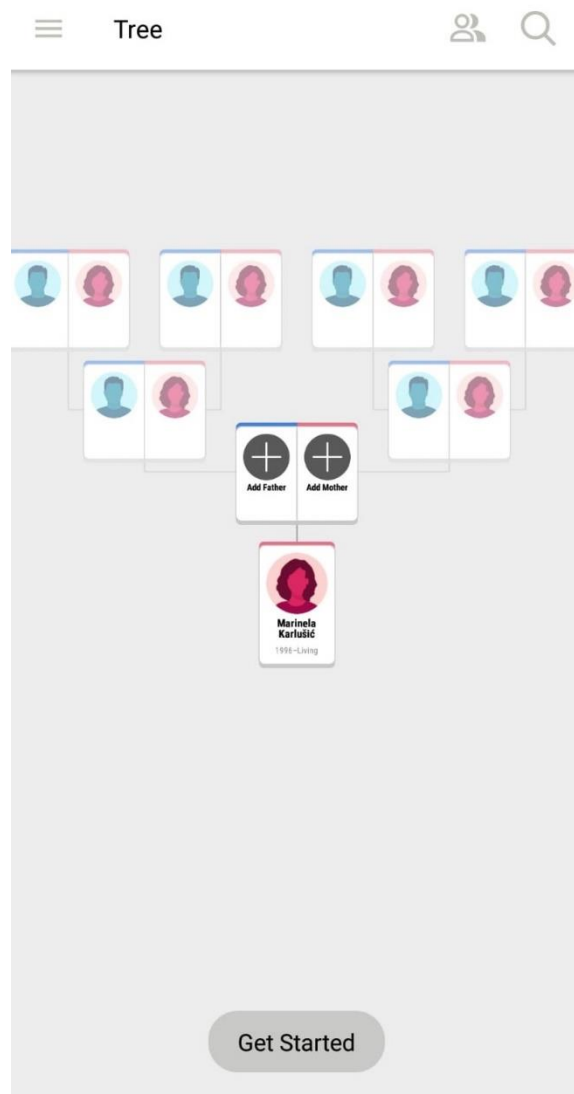
Family History Library Catalog koji je pretraživ prema lokaciji. I zadnja značajka je FamilySearch Digital Library koja nudi rezultate pretraživanja za otprilike pola milijuna naslova dostupnih kroz knjižnice, genealoška društva i sveučilišne knjižnice.

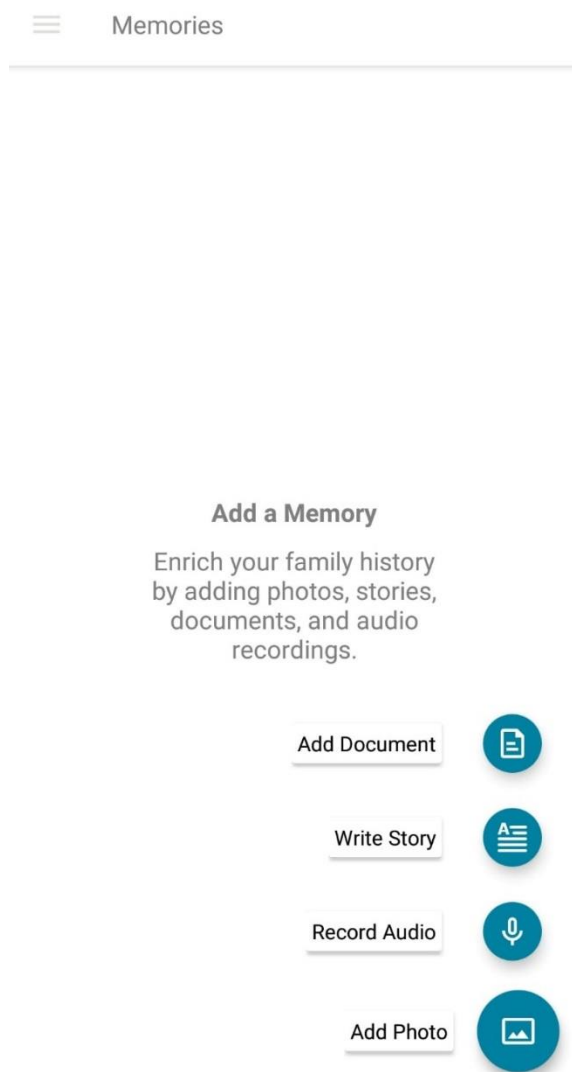
Slika 1. FamilySearch početna stranica

Izvor: FamilySearch. Dostupno na: <https://www.familysearch.org/en/>

FamilySearch ima dvije mobilne aplikacije: FamilySearch Tree i FamilySearch Memories. Obe su podržane u iOS-u i Androidu i dostupne su na 10 različitih jezika. Aplikacija FamilySearch Tree (slika 2) pruža većinu značajki dostupnih na web stranici FamilySearch prilikom istraživanja obiteljskog stabla. Aplikacija FamilySearch Memories pristupa značajkama u odjeljku „Memories“ obiteljskog stabla i omogućuje korisnicima snimanje zvuka i učitavanje fotografija izravno u FamilySearch iz mobilne aplikacije (slika 3).

Slika 2. Početni zaslon aplikacije FamilySearch Tree
Izvor: FamilySearch Tree aplikacija

Slika 3. Početni zaslon aplikacije FamilySearch Memories
Izvor: FamilySearch Memories aplikacija

6.2. Programi za izradu obiteljskog stabla

U današnjem dobu računala, logičan izbor je korištenje programskih pomagala za prikupljanje i pohranu podataka, kao i za izradu obiteljskog stabla. "Na tržištu se nudi veliki broj programa, neki od kriterija koje možemo naći na stranici Rodoslovlje.HR (2019) po kojima se mogu analizirati su:

- lakoća uporabe – jedan od osnovnih zahtjeva koji se stavlja pred svaki program jest da bude „user-friendly“, što znači da ga jednostavno mogu koristiti i početnici i korisnici koji su vični uporabi računala. Organizacija i

struktura programa moraju biti dobro napravljene, a navigacija mora biti jednostavna.

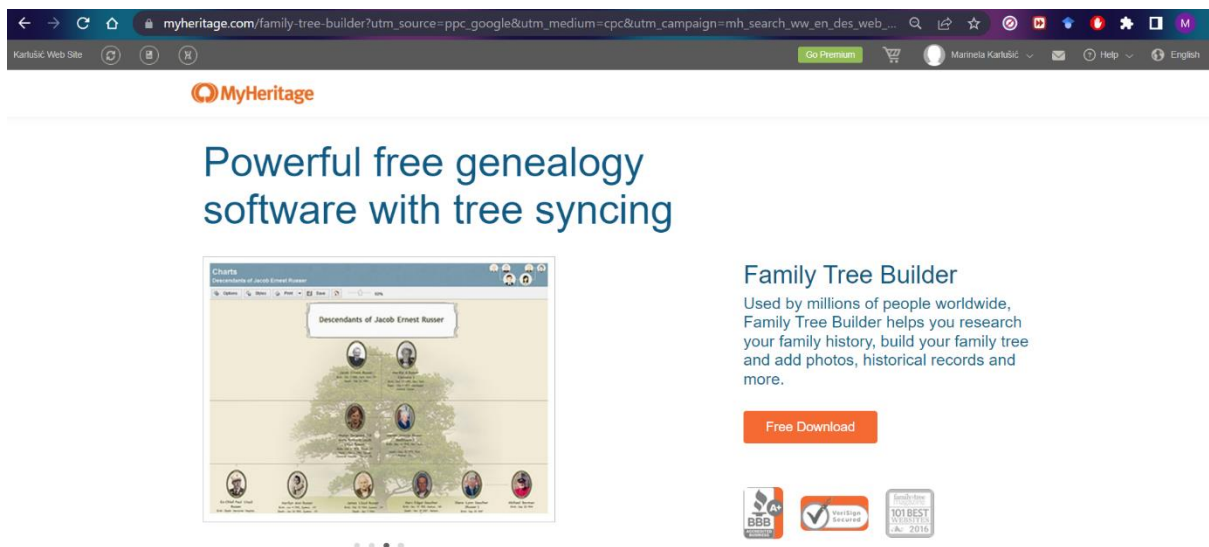
- jednostavnost instalacije i podešavanja – praktički, program se mora moći instalirati u nekoliko klikova mišem, a postavke moraju odgovarati većini korisnika. Svaka promjena postavki mora biti jednostavna i logično riješena.
- skup karakteristika – program mora imati sve karakteristike koje su bitne za jednostavno istraživanje i organizaciju obiteljskog stabla, uključujući i podršku za razne vrste izvješća, grafova, stabala; mora imati intuitivnu mogućnost pretraživanja po raznim kriterijima, a poželjno je da se preko njega može pristupiti raznim izvorima dostupnim na mreži; pohrana podataka mora biti riješena tako da se složena stabla brzo učitavaju i ne zauzimaju mnogo računalnih resursa. Za naše podneblje posebno je važno da program podržava uporabu hrvatskih dijakritičkih zahtjeva.
- pomoć i dokumentacija – pomoć mora biti dostupna u obliku pitanja i odgovora ili online formulara, poželjno je da program nudi mogućnost podrške korisnicima, prvenstveno elektroničkim putem."

Bernhard (2021) objašnjava kako ne postoji mnogo grafičkih programa koju omogućuju brzo kreiranje obiteljskog stabla. Ovo su neki od najčešće korištenih:

- Family Tree Builder – pomoću ovog programa može se izgraditi obiteljsko stablo s fotografijama, može se postaviti pozadinska slika za stablo. Po želji se može prikazati mjesto i datumi rođenja i vjenčanja, mjesto stanovanja, zanimanje i drugi podatci.
- RootsMagic - program s jasnim sučeljem za izradu obiteljskog stabla i spremanje dokumenata iz prošlosti vaše obitelji, vaše rodbine.
- Canva - servis za izradu raznih grafičkih objekata. Stranica također ima originalne izgleda za izgradnju genealoškog stabla. Pogodnost usluge je da se izrađena obiteljska stabla mogu preuzeti i ispisati u tiskari.
- GenoPro – uz ovaj program moguće je izgraditi genealoško stablo i obiteljsko stablo. Nakon unosa podataka o srodnicima može se u cijelosti prikazati grafički prikaz obiteljskog stabla.
- Gramps - besplatni genealoški softver za upravljanje genealoškim bazama podataka. U programu se može kreirati i pratiti životni put predaka. Radi s mnogim formatima za pohranu baza podataka.

- Personal Ancestral File (PAF) - je besplatan program za Windows. To je softverska platforma za popunjavanje i izradu obiteljskog stabla i obiteljskog stabla predaka.
- Relatives – je program pogodan za izgradnju genealoških stabala različite kompleksnosti. Sadrži snažne alate i jasno grafičko sučelje.
- Geni – je besplatna usluga za stvaranje genealoških stabala. Svjetsko Geni obiteljsko stablo sadrži preko 132 milijuna ljudi u cijelom svijetu.

Osim svih nabrojanih ovdje, daleko najbolji je MyHeritage. Ovo je izraelska usluga koja je dostupna na 36 jezika. Radi u kombinaciji s programom Family Tree Builder koji se može preuzeti za Windows (slika 4). Obiteljsko stablo se uređuje u desktop klijentu, a zatim se može objaviti na web stranici obitelji. Usluga se može koristiti ne samo za izravni rad sa stablom, već i za stvaranje opsežne obiteljske kronike koja uključuje informacije o svakom rođaku, foto albume i druge povijesne dokaze. MyHeritage također nudi mnoge mogućnosti za zabavu i istraživačke aktivnosti. Instalacijsku datoteku možemo preuzeti na službenoj web stranici usluge u odjeljku Preuzimanja. Instalacija Family Tree Buildera odvijat će se putem interneta. Da bismo se prijavili u program, moramo imati račun na web stranici MyHeritage. Rad u njemu započinje izradom projekta. Ima zasebnu mapu na lokalnom disku koja uključuje konfiguracijsku datoteku, komprimiranu GEDCOM bazu podataka i dodane fotografije. Zapčinje se određivanjem prve obitelji – muža i žene, zatim se predlaže da se ovoj obitelji dodaju djeca, a dalje se od te obitelji granaju svi ostali rođaci. Treba naznačiti sebe kao prvu osobu, svoju bolju polovicu i početi povezivati. Svakoj osobi u stablu dodijeljen je jedinstveni redni ID (ne može se kasnije promijeniti). Mogu se dodati skoro bilo kakve informacije o svakoj osobi na stablu. Također, može se dodati beskonačan broj srodnika koji su podijeljeni u grupe (Bernhard, 2020).

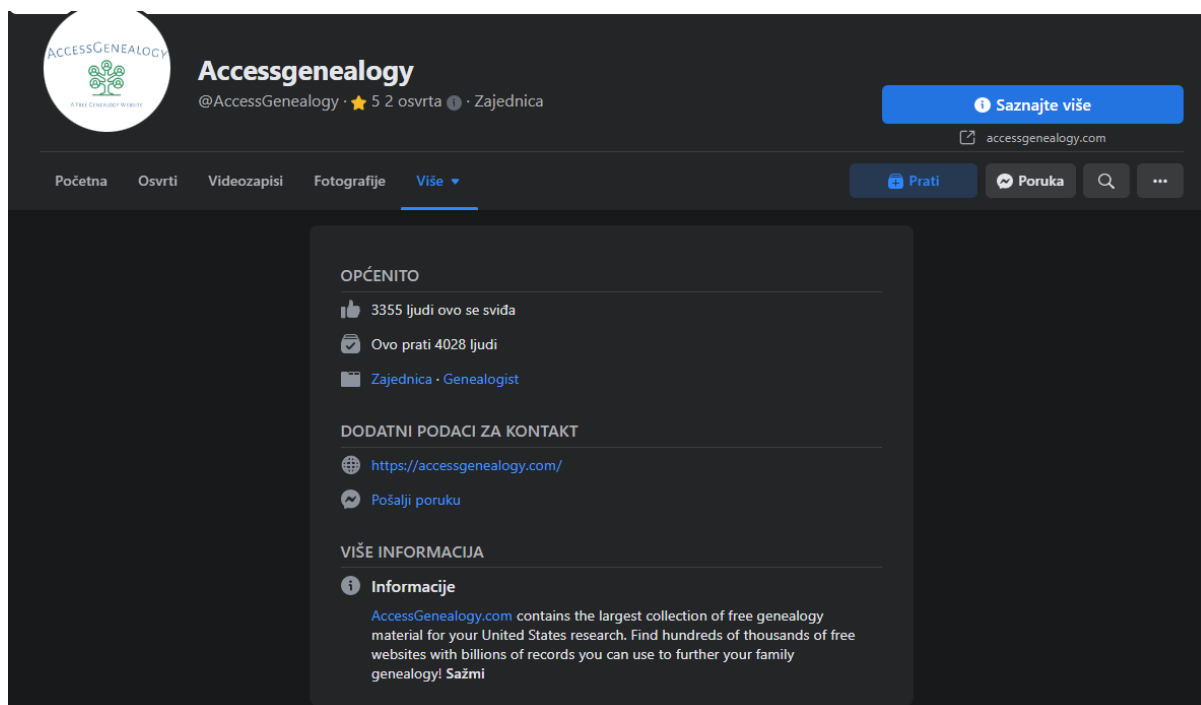

Slika 4. Mogućnost preuzimanja Family Tree Builder aplikacije na stranici MyHeritage

Izvor: MyHeritage. Dostupno na: <https://www.myheritage.com/family-tree-builder>

6.3. Društveni mediji i genealogija

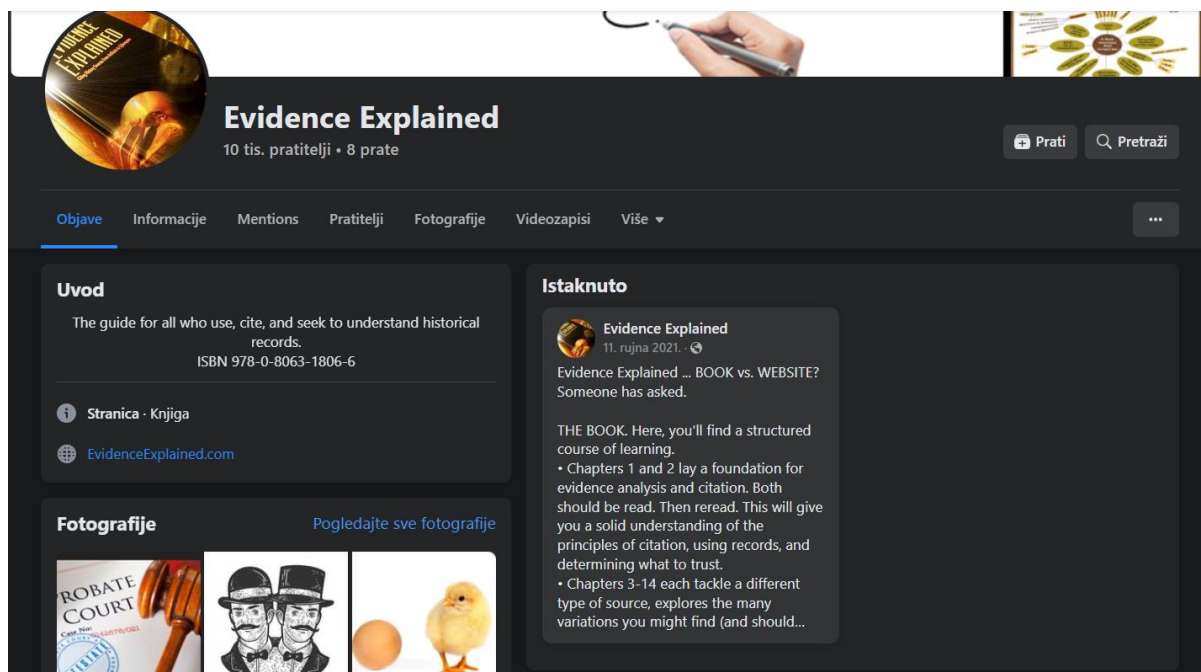
Bernhard (2021) objašnjava kako uporaba društvenih medija postaje sve češća, sve više i više korisnika pronalazi načine kako svoje račune učiniti vrijednim resursima za genealoška istraživanja – bilo za razmjenu informacija ili za olakšavanje rasprave. Društveni mediji neprestano se mijenjaju, ali ovi su računi odlična polazna točka za pretvaranje društvenih medija u vrijedan alat za genealoška istraživanja. Prva od društvenih mreža je „Facebook“. Najveća prednost „Facebook-a“ je mogućnost pridruživanja svjetskim forumima. Jedan od takvih foruma je „Facebook“ stranica „AccessGenealogy“ (slika 5). Ova stranica služi kao opsežan imenik besplatnih zapisa i izvora o genealogiji SAD-a.

Slika 5. Facebook stranica Accessgenealogy, informacije

Izvor: Facebook. Dostupno na: <https://www.facebook.com/AccessGenealogy/about>

„Evidence Explained“ je stranica utemeljena na knjizi „Evidence Explained: Citing Historical Sources, from Artifacts to Cyberspace“ od Elizabeth Shawn Mill (slika 6). Objave na ovoj stranici većinom usmjeravaju na stranicu koja objašnjava dokaze. Funkcionira kao svojevrsni pregled onoga što se događa na forumima i odlično je mjesto za zaroniti u najsitnije detalje korištenja zapisa i citiranja.

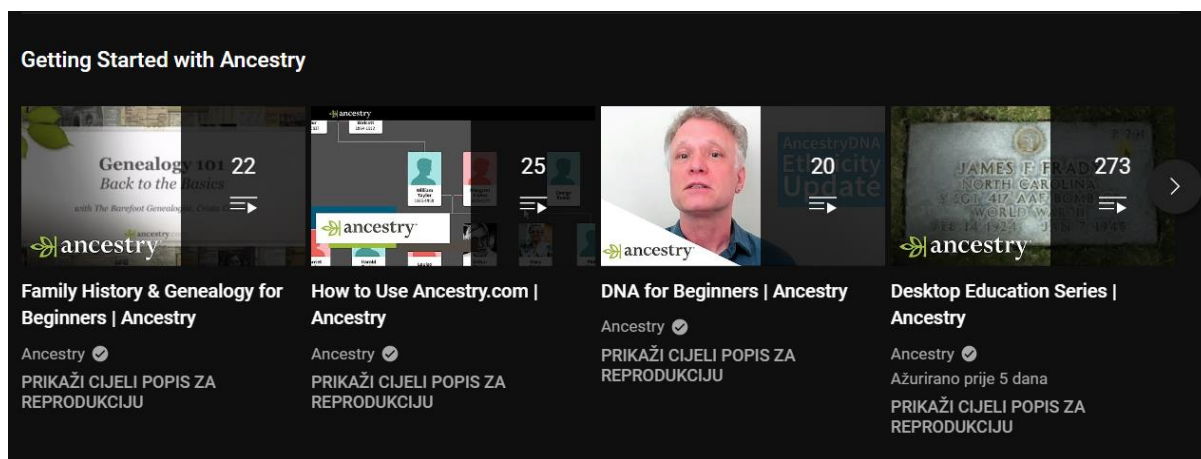

Slika 6. Facebook stranica Evidence Explained

Izvor: Facebook. Dostupno na: <https://www.facebook.com/evidenceexplained>

„Twitter“ također pruža pristup različitim informacijama. Judy J. Russell (također poznata kao „The Legal Genealogist“) je oslonac u genealoškoj zajednici, a njezin „Twitter feed“ odličan je način za biti u toku o genealoškim vijestima, istraživanjima i još mnogo toga, a sve je usmjereno prema građanskim i pravnim aspektima genealoškog svijeta. „Twitter feed“ od Melisse Barker je također posvećen arhiviranju i očuvanju. Melissa Barker je ekspert u području genealogije i voditeljica arhiva okruga Huston u Tennesseeju. Redovito objavljuje korisne savjete i upute o svim arhivskim stvarima na svom blogu „Genealogy in the Archives“.

Zadnja medijska platforma koja će se spomenuti u ovom radu je „YouTube“. „Ancestry.com“ posjeduje „YouTube kanal“ koji nudi instrukcijske video priloge o tome kako koristiti njihove proizvode i usluge uz usputne genealoške zabavne činjenice (slika 7). „British Pathé“ je bio vodeći producent filmskih žurnala, dokumentarnih i drugih filmova u Britaniji 20. stoljeća. Od tad se razvio u impresivni arhiv filmova s digitalnim video datotekama dostupnim na web stranici i na „YouTube-u“. Korisnici imaju pristup više od 80.000 videozapisa, uključujući intervjue s preživjelim s Titanica.

Slika 7. Popisi za reprodukciju stranice Ancestry.com na Youtube kanalu
Izvor: Youtube. Dostupno na: <https://www.youtube.com/c/Ancestrycom/playlists>

7. Zaključak

Genealogija kao znanost se razvijala još od biblijskih vremena. Razvojem pisma prešla je s usmene predaje na pismenu. U današnje vrijeme za genealoška istraživanja javlja se sve više interesa. Razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija genealoška istraživanja su danas uveliko olakšana. Brojni izvori za istraživanja mogu se pronaći u arhivima, ali i izvan njih. Najveći utjecaj na genealoška istraživanja je imao razvoj interneta koji je omogućio pristup izvorima bez obzira na lokaciju istraživača. U radu su istraženi i opisani najrelevantniji izvori za genealoška istraživanja u arhivima, posebno u Hrvatskom državnom arhivu. Neki od tih izvora mogu se pretražiti putem mrežnog registra HAIS. Web stranice kao što su FamilySearch osim olakšanog pristupa informacijama istraživačima, omogućuju i povezivanje s drugim korisnicima. Na povezivanje i pristup informacijama relevantnim za genealoška istraživanja danas imaju utjecaja i društveni mediji, što nije čudno s obzirom na to da su prisutni u životu skoro svakog pojedinca. Tako na medijima kao što su Facebook, Twitter i YouTube, postoje objave i kanali koji objavljuju sadržaje vezane uz temu genealogije. Iz svega navedenog može se zaključiti da iako je proces istraživanja obiteljskog stabla dug i kompliciran, u današnjem svijetu tehnologija, interneta i medija je olakšan, kako za profesionalne istraživače, tako i za istraživače amatere.

8. Literatura

1. ARHiNET. Registar arhivskih fondova i zbirki RH. [online], Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/page.aspx?id=3>, [pristupljeno 24.08.2022.].
2. Bernhard, G. (2021) Four features of Familysearch. [online], Dostupno na: <https://www.genhomepage.com/four-features-of-familysearch/>, [pristupljeno 30.08.2022.].
3. Bernhard, G. (2021) How to make a genealogical tree: on your own and for free. [online], Dostupno na: <https://www.genhomepage.com/how-to-make-a-genealogical-tree-on-your-own-and-for-free/>, [pristupljeno 17.08.2022.].
4. Bernhard, G. (2020) MyHeritage: Genealogy in Web 2.0 style. [online], Dostupno na: <https://www.genhomepage.com/myheritage-genealogy-in-web-2-0-style/>, [pristupljeno 27.08.2022.].
5. Bernhard, G. (2021) The best social media accounts for genealogy. [online], Dostupno na: <https://www.genhomepage.com/the-best-social-media-accounts-for-genealogy/>, [pristupljeno 28.08.2022.].
6. Državni arhiv u Sisku (n.d.) Baza matičnih knjiga s područja Arhiva. [online], Dostupno na: <https://www.dask.hr/arhiv/bastina-dask-a/maticne-knjige/baza-maticnih-knjiga-s-podrucja-arhiva>, [pristupljeno 21.09.2022.].
7. Državni arhiv u Zadru (n.d.) Predstavljanje knjige "Inventari fonda VELIČAJNE .OPĆINE ZADARSKE Državnog arhiva u Zadru godine 1385. - 1493." Svezak 2. i nove mrežne stranice DAZD-a s Digitalnim arhivom. [online], Dostupno na: <https://www.dazd.hr/hr/predstavljanje/predstavljanje-knjige-inventari-fonda-velicajne-opcine-zadarske-drzavnog-arhiva-u-zadru-godine-1385-1493svezak-2-i-nove-mrezne-stranice-dazd-a-s-digitalnim-arhivom/3>, [pristupljeno 15.09.2022.].
8. Encyclopedia Britannica, (2021), "genealogy". [online], Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/genealogy>, [pristupljeno 13.08.2022.].
9. FamilySearch (n.d.) About. [online], Dostupno na: <https://www.familysearch.org/hr/about/>, [pristupljeno 29.08.2022.].
10. FamilySearch (2021) Privacy Notice. [online], Dostupno na: <https://www.familysearch.org/legal/privacy>, [pristupljeno 29.08.2022.].
11. Galović, T. (2019) Genealogy in Croatia: Genealogy as an Auxiliary Science of History in Croatian Historiography. U: Jung, S. (ur.) The Universality and Particularity of the Study of Genealogy in the East and the West (International Genealogical Conference in Hanoi, Vietnam, 2019), [ed. JUNG, Su-hwan], Hanoi: Hanoi National University of Education & Association of Korean Genealogy Studies, 2019.
12. GEDCOM, (2019) The Genealogy Data Standard [online], Dostupno na: <https://www.gedcom.org/>, [pristupljeno 27.08.2022.].
13. Gledec, G. (2009) Arhivi kao izvori za rodoslovna istraživanja [online], Rodoslovlje.HR. Dostupno na: <http://www.rodoslovlje.hr/istaknuta-vijest/arhivi-kao-izvori-za-rodoslovna-istrazivanja>, [pristupljeno 15.08.2022.].
14. Heinz, K. (2021) Archival Review: The International Centre for Archival Research (ICARUS), in: Studies on National Movements 8 [online], Dostupno

- na: <https://snm.nise.eu/index.php/studies/article/download/97/86>, [pristupljeno 15.09.2022.].
15. Hrvatska enciklopedija, (2021), arhiv. [online], Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3764>, [pristupljeno 26.08.2022.].
 16. Hrvatska enciklopedija, (2021), genealogija. [online], Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=21578>, [pristupljeno 13.08.2022.].
 17. Hrvatski Arhivski Informacijski Sustav, (n.d.) Uvjeti korištenja. [online], Dostupno na: <https://hais.arhiv.hr/HDA/pomoc>, [pristupljeno 15.09.2022.].
 18. Hrvatski državni arhiv, (n.d.), Genealogija. [online], Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/hr-hr/Istra%C5%BEite-gradivo/Popularne-teme/Genealogija>, [pristupljeno 27.08.2022.].
 19. Hrvatski državni arhiv, (2018), Genealogija-istraživačke teme. [online], Dostupno na: [http://www.arhiv.hr/Portals/0/Dokumenti/%C4%8Citaonica/2Deplijan-Genealogija-%C4%8Citaonica-II-2016%20\(3\).pdf?ver=2018-07-25-152051-553](http://www.arhiv.hr/Portals/0/Dokumenti/%C4%8Citaonica/2Deplijan-Genealogija-%C4%8Citaonica-II-2016%20(3).pdf?ver=2018-07-25-152051-553), [pristupljeno 17.08.2022.].
 20. Hrvatski državni arhiv, (n.d.), Hrvatski arhivski informacijski sustav. [online], Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/hr-hr/Istra%C5%BEite-gradivo/HAIS>, [pristupljeno 15.09.2022.].
 21. Lemić, V. (2016) Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika. Zagreb: Naklada Ljevak.
 22. Lemić, V. (2002) Arhivi i Internet - nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva. Arhivski vjesnik [online], (45), str. 207-218. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/9103>, [pristupljeno 26.08.2022.].
 23. Lemić, V. (2021) Arhivi, zajednica i društvo u globalnom okruženju: suvremeni trendovi i stručne prakse. Vjesnik Istarskog arhiva, 28((2021)), str. 181-196. Dostupno na: <https://doi.org/10.31726/via.28.9>, [pristupljeno 15.09.2022.].
 24. Milić, A., Šute, S. (2014) Dostupnost gradiva u velikoj čitaonici Hrvatskoga državnog arhiva. U: Babić, S. (ur.), Dostupnost arhivskoga gradiva. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, str. 333-354.
 25. Rodoslovlje.HR: Matične Knjige (2019) Dostupno na: <http://www.rodoslovlje.hr/rodoslovni-izvori/maticne-knjige>, [pristupljeno 27.08.2022.].
 26. Rodoslovlje.HR: O rodoslovlju (2019) Dostupno na: <http://www.rodoslovlje.hr/istrazivanje/o-rodoslovlju>, [pristupljeno 14.08.2022.].
 27. Rodoslovlje.HR: Programska podrška (2019) Dostupno na: <http://www.rodoslovlje.hr/istrazivanje/programska-podrska>, [pristupljeno 28.08.2022.].
 28. Rodoslovlje.HR: Status Animarum (2019) Dostupno na: <http://www.rodoslovlje.hr/rodoslovni-izvori/status-animarum>, [pristupljeno 28.08.2022.].
 29. Zmajić, B. (1996) Genealogija. Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija, rječnik heraldičkog nazivlja str. 99-109.

30. Wikipedia (2022) FamilySearch. [online], Dostupno na:
<https://en.wikipedia.org/wiki/FamilySearch>, [pristupljeno 30.08.2022.].

Popis tablica

Tablica 1: Statistički podaci o broju i strukturi prijavljenih korisnika za rad u razdoblju 2009.-2013. (Milić, Šute, 2014).....	7
--	---

Popis slika

Slika 1. FamilySearch početna stranica	20
Slika 2. Početni zaslon aplikacije FamilySearch Tree.....	21
Slika 3. Početni zaslon aplikacije FamilySearch Memories	22
Slika 4. Mogućnost preuzimanja Family Tree Builder aplikacije na stranici MyHeritage	25
Slika 5. Facebook stranica Accessgenealogy, informacije	26
Slika 6. Facebook stranica Evidence Explained	27
Slika 7. Popisi za reprodukciju stranice Ancestry.com na Youtube kanalu	28

Utjecaj razvoja informacijskih tehnologija na genealoška istraživanja u arhivima

Sažetak

U suvremenom svijetu informacijska tehnologija je od iznimne važnosti. Razvoj tehnologije je oblikovao cijeli svijet, te samim time utjecao i na razvoj arhivskih sustava. S obzirom na to da velik broj ljudi želi saznati više o sebi i svojem podrijetlu, što im je razvojem tehnologija uvelike olakšano, razvijeno je mnogo informacijskih izvora i alata koji omogućuju takvu vrstu istraživanja. U ovom radu obrađuje se genealogija kao znanost kako se ona razvila kroz povijest te kakav je utjecaj imao razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija. U radu se istražuju i analiziraju najpoznatiji i najkorišteniji genealoški izvori, kao i izvori (arhivsko gradivo) koji se koriste u Hrvatskom državnom arhivu za genealoška istraživanja.

Ključne riječi: genealogija, genealoški izvori, arhivi, obiteljsko stablo, informacijske tehnologije

Influence of the development of information technologies on genealogical research in the archives

Summary

In the modern world, information technology is extremely important. The development of technology has shaped the entire world, and consequently influenced the development of archival systems. Given that many people want to learn more about themselves and their origins, which is greatly facilitated by the development of technology, many information sources and tools have been developed that enable this type of research. This thesis discusses genealogy as a science, its development throughout history, and what impact the development of information and communication technologies had on it. The most well known and most used genealogical sources are investigated and analysed as well as the sources (archival materials) used in the Croatian State Archives for genealogical research.

Key words: genealogy, genealogical sources, archives, family tree, information technologies